

Motion till riksdagen 2023/24:689

av Emma Nohrén och Janine Alm Ericson (båda MP)

Virtuella stängsel

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Jordbruksverket i uppdrag att utvärdera den senaste forskningen om virtuella stängsel för att se om det finns stöd för att göra användning tillåtlig i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

Virtuella stängsel kan gynna biologisk mångfald och minska kostnader

Betande djur gör en enorm nytta för biologisk mångfald och öppna landskap och det är önskvärt att hitta ett enkelt sätt som kan styra betetrycket till områden med högre naturvärden. Det skulle kunna garantera en riktad skötsel där det behövs mest för naturvärden. Precisionsskötsel med flexibla betessystem där betetrycket kan ökas eller minskas både rumsligt och tidsmässigt för specifika naturvårdsmål skulle kunna underlätta en effektivare skötsel av gräsmarkerna som bidrar till den biologiska mångfalden. Men undersökningar visar att kostnaderna för djurproducenter att sätta upp och underhålla stängsel kan vara ett hinder för viljan att beta på dessa marker. Här skulle virtuella stängsel vara en av lösningarna.

I många länder är det tillåtet med virtuella stängsel, dvs halsband för betande djur som med hjälp av ljussignal i första hand och en låg elstöt i sista hand får djur att hålla sig inom ett område som ägaren styr med GPS. Det finns många fördelar med virtuella stängsel, man kan styra betningen så att den ger maximal nytta för biodiversitet och skapa virtuella hagar inom större inhägnade områden eller där stängsling är svårt eller inte ekonomiskt.

Många fördelar

De virtuella stängslen ger också många andra fördelar – det förenklar flytt av djur mellan hagar, man kan skapa exkluderingszoner inom ett område och man får en direkt överblick på grupp- och individnivå. Systemen ger liveuppdateringar som gör att man kan se störningar av gruppen, tex rovdjursattacker, djurens aktivitet och rörelsemönster både på flock- och individnivå. Systemet varnar om något djur uppträder på ett onormalt sätt, vilket gör att man snabbt kan upptäcka sjuka och/eller skadade djur.

Hur fungerar det?

Det finns flera märken på marknaden men gemensamt för de som kallas virtuella stängsel är att alla vuxna djur får individuella halsband som känner av var djuren befinner sig, och djurägaren kan styra vilket område djuren kan befinna sig i via en app i telefonen. Lamm och kalvar har inget halsband utan håller sig i närheten av sina mödrar. Djurägaren ställer in den virtuella hagens storlek och gränser i appen och ser också var varje individ befinner sig och får varningar när djuren passerar gränserna eller om något onormalt händer, tex snabba rörelser vid rovdjursattack eller liknade.

När djuret passerar en virtuell gräns (GPS-gräns/Nofence boundary) avger halsbandet en ljudsignal med stigande ljudfrekvens, ljudzon 1. Ljudet signalerar till djuret att det befinner sig utanför det tillåtna betesområdet. Om djuret vänder om och går tillbaka in i betesområdet (önskat beteende) upphör signalen, men om djuret fortsätter framåt och ljudsignalen når sin maximala frekvens (efter 5–20 sekunder beroende på djurets hastighet) avger halsbandet en svag elektrisk stöt. Styrkan på elstöten är 0,1 joule för får och getter och 0,2 joule för nötkreatur med en maximal spänning på 1,5 kV i 0,5 sekunder. Detta är betydligt svagare än ”vanliga” elstängsel som normalt har en styrka på 5 joule med en spänning på 7 kV. Stannar djuret kvar utanför den virtuella gränsen efter den första elstöten upprepas förfarandet med ljudsignal och elstöt av samma styrka. Ett djur kan få maximalt tre ljudsignaler (passera genom tre ljudzoner) och tre elstötar på sin väg ut ur hagen, därefter stängs systemet av och lantbrukaren får ett meddelande i sin app om att djuret har rymt. GPS-funktionen fortsätter att fungera även utanför betesområdet så att eventuella rymlingar kan letas upp.

När djuret återvänder till hagen sker en automatisk aktivering av systemet när halsbandet är tillbaka på rätt sida av den virtuella gränsen oavsett om det gått tillbaka frivilligt eller är inföst. På sin väg tillbaka in i hagen avger halsbanden inga ljudsignaler eller elstötar.

Svensk lagstiftning

Enligt svensk djurskyddslag 2 kap. 16 § djurskyddsförordningen (2019:66) är det inte tillåtet att använda utrustning som ger elektriska stötar i avsikt att styra ett djurs beteende. Det tycker vi är rätt bra och vi vill inte ändra lagstiftningen. Men ”vanliga elstängsel” är ett undantag från lagen och vi anser att Jordbruksverket ska utvärdera den tillgängliga forskningen för att se om samma undantag kan göras för virtuella stängsel.

Beslut ska fattas på vetenskaplig grund eller väl beprövade metoder, och av den forskning och de projekt vi hittills tagit del av anser vi att fördelarna överväger nackdelarna med systemet. Den forskning och de undersökningar vi tagit del av på ko och får visar att djuren lär sig systemet snabbt, de lär av varandra, de är inte rädda för de virtuella gränserna, de har inte högre stressnivåer utan verkar snarare vara väldigt välmående. Sen finns det enstaka individer som inte passar för systemet men det ser man snabbt tack vare att man får individuella data och på så sätt kan flytta den/de till traditionell inhägnad. Just nu håller den senaste säsongens forskningsprojekt på att sammanställas och publiceras. Vi anser att regeringen ska ge Jordbruksverket i uppdrag att utvärdera den forskning och de projekt som genomförts i Sverige under de senaste åren och se om virtuella stängsel kan bli tillåtligt i Sverige.

Vi tror att virtuell stängselteknik kan vara ett snabbt, flexibelt och effektivt verktyg för skötsel och styrning av betestryck.

Emma Nohrén (MP)

Janine Alm Ericson (MP)